

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักสูตรผลิตบัณฑิตทางครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ของสถาบันการศึกษาที่ผลิตครูต่างให้ความสำคัญต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อพัฒนาสมรรถวิสัยแห่งความเป็นครูชั้นวิชาชีพในสถานการณ์ที่เป็นจริง การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะทำให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติภารกิจในสมรรถวิสัยด้านต่างๆ มีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ที่แท้จริงของครู สามารถมองเห็นวิถีทางที่จะพัฒนาตนเอง พัฒนางานอาชีพครู และนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ แต่จากการประเมินแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) และฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) สภาพของการครุศึกษาด้านการผลิตครูของรัฐยังไม่ได้มาตรฐานโดยมีข้อบ่งชี้ว่าเพราะรูปแบบการจัดการเรียนการสอน การฝึกปฏิบัติและหลักสูตรการผลิตครูยังขาดคุณภาพและประสิทธิภาพ (สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม, 2527)

ตลอดระยะเวลาต่อมาในแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) และฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) โดยเฉพาะในช่วงต้นของแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2536) ได้มีข้อสรุปเป็นภาพรวมของการศึกษาของไทย โดยประเด็นสำคัญที่ถูกระบุเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ระบบการศึกษาของไทยมีคุณภาพต่ำกว่าที่ควรจะเป็นและมีการปรับตัวไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก คือคุณภาพของครูและคุณภาพของการผลิตครู โดยหลักสูตรการผลิตครูเน้นภาคทฤษฎีและการเรียนในชั้นเรียนมากกว่าที่จะให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติและสัมผัสกับการเป็นครูในโรงเรียน การเรียนการสอนในสถาบันฝึกหัดครูไม่สร้างสรรคิให้นักศึกษารู้จักคิดวิเคราะห์ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและก้าวทันต่อสถานการณ์โลก อาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครูส่วนใหญ่ยังคงสอนแบบเดิม ไม่ศึกษาค้นคว้าและติดตามความก้าวหน้าใหม่ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539)

นอกจากนี้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ก็ได้กล่าวถึงแผนการพัฒนาการผลิตครู การฝึกอบรมและพัฒนาครูประจำการ ซึ่งได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ว่า "เพื่อพัฒนาระบบการผลิตครูเพื่อให้ได้ครูเก่ง ดี มีประสิทธิภาพและมีครูในปริมาณและคุณภาพที่เพียงพอ พัฒนาครูประจำการให้มีศักยภาพในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และอบรมสั่งสอนผู้เรียน รวมทั้งสร้างขวัญกำลังใจ ความภาคภูมิใจในอาชีพครู" และในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 9 -10 (พ.ศ. 2545 - 2554) ก็ได้กำหนดแผนการผลิตและการพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษารวมทั้งแผนการพัฒนาคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เพื่อปฏิรูปการศึกษาไว้อย่างชัดเจน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546) เพื่อพัฒนาวิชาชีพครูให้มีความชัดเจนและมีความเหมาะสมกับความเป็นวิชาชีพชั้นสูงของครูทั้งในด้านการผลิตครูที่สอดคล้องกับความต้องการใช้ครูและเน้นการฝึกปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษามากขึ้นรวมทั้งมีการพัฒนาครูให้มีคุณธรรม จริยธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาวิชาการและมาตรฐานแห่งจรรยาบรรณวิชาชีพครู (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

จะเห็นว่าจากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับต้น ๆ จนถึงฉบับปัจจุบัน รัฐบาลให้ความสนใจและเห็นความสำคัญของกระบวนการผลิตครูตลอดมา โดยได้ผนวกรวมสาระของหลักการและวิธีการปฏิบัติการฝึกหัดครูไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 7 มาตราที่ 52 กำหนดไว้ว่า

“ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงโดยการกำกับและประสานงานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง”

(พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542: 38)

ด้วยความตระหนักในปัญหาด้านการผลิตและพัฒนาคนที่มีผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา (พ.ศ.2545-2549) ซึ่งประกอบด้วยแผนหลัก 4 แผน ได้แก่ 1) แผนปฏิรูประบบการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษา 2) แผนปฏิรูประบบการพัฒนาส่งเสริมครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) แผนปฏิรูประบบการควบคุมการประกอบวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา และ 4) แผนปฏิรูประบบการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยทั้ง 4 แผนหลักมีเป้าหมายเพื่อที่จะผลิตครูใหม่ให้มีคุณภาพ พัฒนาครูเก่าให้มีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ พัฒนาระบบบริหารครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีระบบงานที่ชัดเจน เพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติและมีผลตอบแทนที่เหมาะสมและพัฒนาระบบการกำกับควบคุมมาตรฐานจรรยาบรรณของครูโดยกำหนดให้มีสภาครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นผู้ทำหน้าที่กำกับดูแลมาตรฐานการปฏิบัติงานและมาตรฐานจรรยาบรรณวิชาชีพครู

จากแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้ง 4 แผนดังกล่าว แผนปฏิรูประบบการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นแผนที่เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานในด้านการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันผลิตครูทั่วประเทศ โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินโครงการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี) ซึ่งเป็นโครงการหนึ่งในแผนปฏิรูประบบการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการผลิตครูใหม่ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา โดยคัดเลือกคนดี คนเก่ง มีจิตวิญญาณครูเข้ามาเรียนครูเพื่อผลิตครูรุ่นใหม่ที่มีความรู้ลึกซึ้งทางวิชาการ มีความเชี่ยวชาญในทางปฏิบัติ และมีจิตวิญญาณในการเป็นครู สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวทางของการปฏิรูปการศึกษา

นอกจากนี้ในสาระสำคัญของแผนหลักการปฏิรูปการฝึกหัดครู พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ก็ได้บรรจุสาระสำคัญในส่วนของการปฏิรูปการเรียนการสอนในสถาบันผลิตครูโดยได้กำหนดเป้าหมายที่สำคัญไว้ 7 ประการ คือ 1) ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรการฝึกหัดครูให้มีความหลากหลายแต่มีหลักสาระขั้นพื้นฐานร่วมกัน 2) ปรับปรุงและพัฒนาระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้อื้ออานวยต่อการเรียนรู้จากครูจากครูที่เป็นแบบอย่างที่ดีในโรงเรียนและชุมชน 3) ปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อมุ่งเน้นให้นิสิตนักศึกษาครูมีคุณสมบัติที่มองไกล คิดไกล ใฝ่รู้ 4) ให้มีการจัดการพัฒนาและผลิตสื่อการเรียนการสอน

และนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนให้มากขึ้น 5) ปรับปรุงและพัฒนาวิธีการวัดและประเมินผล 6) ปรับปรุงและส่งเสริมปัจจัยพื้นฐานของการเรียนการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ 7) สร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการฝึกหัดครูขึ้นโดยเฉพะนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนในสถาบันฝึกหัดครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2538 ได้ให้ความสำคัญกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู เนื่องจากเห็นว่ากลไกสำคัญในการสร้างบัณฑิตครูให้เป็นคนดี ครูดี และครูที่ใช้ปัญญาสามารถนั้น "ต้องมีการปฏิรูปการเรียนการสอนในสถาบันฝึกหัดครูที่ครอบคลุมกระบวนการตั้งแต่หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์วิชาชีพครู การใช้สื่อการเรียนการสอน การจัดแหล่งวิทยาการ การวัดและประเมินผล การสร้างเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดจนการติดตามการปฏิบัติ" สำหรับในแง่ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้กำหนดเป้าหมายไว้อย่างชัดเจนว่า มุ่งเน้นปรับปรุงพัฒนากระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้เอื้อต่อการเรียนรู้งานครู จากครูที่ดีเป็นแบบอย่างที่ดีในโรงเรียนและชุมชน ตลอดจนการเรียนรู้สภาพและวิถีชีวิตของคนในชุมชนและท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งของโรงเรียนที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ในกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กระบวนการวัดและประเมินผลเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องพึงปฏิบัติเพื่อตรวจสอบว่านักศึกษาได้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่ ดังนั้นจึงต้องมีการวัดความรู้ความสามารถตลอดจนทักษะต่างๆ ที่นักศึกษาวิชาชีพครูได้เรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและในการวัดดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือ ซึ่งก็คือ แบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู

แบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูถึงแม้จะสร้างให้มีคุณสมบัติที่ดีมากเพียงใดก็ตามก็ไม่ได้หมายความว่าแบบประเมินนั้นจะสามารถใช้ได้ตลอดไปโดยไม่มี การปรับปรุงแก้ไขซึ่งเมื่อใช้แบบประเมินไปไ้ระยะเวลาหนึ่งก็จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับ สภาพการณ์ต่าง ๆ และเนื่องจากในเรื่องของการศึกษามีแนวคิดที่สำคัญและนวัตกรรมใหม่ ๆ เกิดขึ้นอยู่เสมอโดยเฉพาะในปัจจุบันกระแสการปฏิรูปการศึกษาเกิดขึ้นทำให้บทบาทหน้าที่ของครูเปลี่ยนแปลงไปทั้งใน ส่วนของครูประจำการและนักศึกษาวิชาชีพครู นอกจากนี้วิธีการประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูก็ยังมีข้อ ถัดเฉพาะแบบประเมินที่ประเมินโดยอาจารย์พี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์เป็นหลักซึ่งพบว่าข้อมูลที่ได้เป็นเพียง แหล่งตรวจสอบเพียง 2 แหล่งซึ่งอาจไม่ครอบคลุมหรือมีความครบถ้วนในการประเมินและในปัจจุบันการ ประเมินผลการสอนมีแนวโน้มที่จะประเมินโดยใช้สารสนเทศจากหลายแหล่งซึ่งจะให้ผลการประเมินที่ถูกต้อง แม่นยำ มีความเที่ยงและความตรง เนื่องจากข้อสารสนเทศที่ได้สามารถเป็นหลักฐานยืนยันซึ่งกันและกัน (ศิริเดช สุชีวะ, 2542) โดยผู้ที่ทำหน้าที่ในการประเมินอาจมาจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ นักเรียน เพื่อนครู ผู้บังคับบัญชาและตัวครูเป็นผู้ประเมินตนเองและจากการศึกษาวิธีการวัดและประเมินผลของมหาวิทยาลัย ต่าง ๆ พบว่า มีการวัดและประเมินผลแตกต่างกันและไม่อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน

ดังนั้นในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นนิสิตในสาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษาที่มีความสนใจที่จะพัฒนา แบบประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาตามพระราช บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และการปฏิรูปครู

คำถามวิจัย

1. แบบประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ของสถาบันผลิตครูใช้ประเมินนักศึกษาวิชาชีพครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นควรประเมินคุณลักษณะใดบ้าง
2. การประเมินโดยใช้ข้อมูลจากหลายแหล่งจะทำให้ได้ผลการประเมินสอดคล้องกันหรือไม่
3. แบบประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ของสถาบันผลิตครูใช้ประเมินนักศึกษาวิชาชีพครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความเที่ยงและความตรงหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและพัฒนาแบบประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับใช้ประเมินนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิตในสถาบันผลิตครู (หลักสูตร 5 ปี) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
2. เพื่อสร้างและพัฒนาแบบประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับใช้ประเมินนักศึกษาวิชาชีพครูโดยใช้แหล่งการประเมินจากหลายแหล่งเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่หลากหลาย
3. เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่สร้างขึ้นในด้านความเที่ยง (Reliability) และความตรง (Validity)
4. เพื่อสร้างคู่มือการใช้แบบประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างและพัฒนาแบบประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับประเมินนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิตในสถาบันผลิตครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ซึ่งจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารผู้วิจัยได้องค์ประกอบในการประเมินคุณลักษณะของนักศึกษาวิชาชีพครูในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูครอบคลุมองค์ประกอบ 9 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนและเตรียมการจัดการเรียนรู้ 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) กระบวนการใช้สื่อการเรียนการสอน 4) การจูงใจและการเสริมแรง 5) การจัดชั้นเรียนและสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ 6) การสื่อสารและส่งเสริมกระบวนการคิด 7) การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน 8) คุณลักษณะความเป็นครู 9) ทักษะการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ กลุ่มอาจารย์นิเทศก์ กลุ่มอาจารย์พี่เลี้ยง ที่ทำหน้าที่นิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแก่นักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิตในสถาบันผลิตครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 รวมทั้งกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่แทน กลุ่มนักศึกษาวิชาชีพครูและกลุ่มนักเรียนที่เรียนกับนักศึกษาวิชาชีพครู

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างและพัฒนาแบบประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับ นักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อใช้ประเมินนักศึกษาวิชาชีพครูในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบชั้นปีสุดท้ายของ หลักสูตรการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี (5 ปี) ของคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ในสถาบัน ผลิตครูทั่วประเทศ แต่เนื่องจากนักศึกษาวิชาชีพครูในหลักสูตรดังกล่าวจะเริ่มในปี พ.ศ. 2547 จึงไม่สามารถที่ จะเก็บข้อมูลได้ ผู้วิจัยจึงทดลองศึกษาคุณภาพของแบบประเมินฯ กับนักศึกษาวิชาชีพครูในหลักสูตร 4 ปี
2. ในการประเมินนักศึกษาวิชาชีพครู ผู้วิจัยกำหนดให้มีการประเมิน 3 - 4 ครั้งใน 1 ภาคการศึกษา เนื่องจากข้อจำกัดในด้านการดำเนินการ เวลา งบประมาณ ดังนั้นผู้วิจัยจึงให้กลุ่มผู้ประเมินประเมินนักศึกษา วิชาชีพครูเพียง 1 ครั้งเท่านั้นโดยที่การประเมินเพียง 1 ครั้งไม่มีผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพราะ ผู้วิจัยต้องการทราบเพียงเพื่อดูผลความสอดคล้องของผลการประเมินและคุณภาพของแบบประเมินเท่านั้น

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หรือ การปฏิบัติการวิชาชีพครู หมายถึง กระบวนการและมวล ประสบการณ์ที่สถาบันผลิตครูจัดให้แก่นักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีสุดท้ายที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบ ของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิตในสถาบันผลิตครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้นำความรู้ ความสามารถ ตลอดจนทักษะต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงเสมือน เป็นครูประจำการ

แบบประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู หมายถึง แบบรายการ ประเมินคุณลักษณะและการปฏิบัติงานของนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ ศึกษาศาสตรบัณฑิตในสถาบันผลิตครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่ออกฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครูเต็มรูปแบบในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีทั้งหมด 3 ฉบับ คือ แบบประเมินฉบับที่ 1 แบบประเมินพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินฉบับที่ 2 แบบ ประเมินคุณลักษณะความเป็นครูและพฤติกรรมทั่วไป และแบบประเมินฉบับที่ 3 แบบประเมินทักษะการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ มีรูปแบบการตอบแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) 3 ระดับ แต่คำตอบจะเป็น มาตราวัดแบบรูบริค (scoring rubric) โดยกำหนดกลุ่มผู้ประเมิน คือ อาจารย์ที่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ เป็น ผู้ประเมินหลัก ส่วนผู้บริหารโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู นักศึกษาวิชาชีพครูประเมินตนเอง เป็นกลุ่ม ที่จะให้ข้อมูลหรือสารสนเทศเพื่อการประเมินแก่ผู้ประเมินหลัก

แบบประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู (ประเมินโดยนักเรียน) หมายถึง แบบรายการประเมินคุณลักษณะและการปฏิบัติงานของนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิตในสถาบันผลิตครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่ออก ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและ ปริมณฑล มีรูปแบบเป็นมาตราประมาณค่า (rating scale) 3 ระดับ มี 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 4 แบบประเมิน พฤติกรรมการจัดการเรียนรู้และฉบับที่ 5 แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นครูและพฤติกรรมทั่วไป

คุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หมายถึง คุณลักษณะหรือคุณสมบัติประจำตัวของนักศึกษาวิชาชีพครูที่แสดงออกถึงพฤติกรรมในด้านต่างๆในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูครอบคลุมองค์ประกอบ 9 ด้าน คือ 1) การวางแผนและเตรียมการจัดการเรียนรู้ 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) กระบวนการใช้สื่อการเรียนการสอน 4) การจูงใจและการเสริมแรง 5) การจัดชั้นเรียนและสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ 6) การสื่อสารและส่งเสริมกระบวนการคิด 7) การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน 8) คุณลักษณะความเป็นครูและพฤติกรรมทั่วไป 9) ทักษะการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

การวางแผนและเตรียมการจัดการเรียนรู้ หมายถึง วิธีการที่นักศึกษาวิชาชีพครูวางแผนและเตรียมตัวในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนล่วงหน้าโดยเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรก่อนที่จะดำเนินการสอนจริง เพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การศึกษาเอกสารหลักสูตร มาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ การเตรียมความพร้อมก่อนการจัดการเรียนรู้ เช่น การวิเคราะห์หลักสูตร การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยมีองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ครบถ้วนสมบูรณ์ เช่น การกำหนดเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ การกำหนดสาระการเรียนรู้ การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ การเตรียมแหล่งข้อมูลและเอกสารประกอบการเรียนรู้ตลอดจนการกำหนดวิธีการประเมินผล

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง ความรู้ ความสามารถ วิธีการหรือพฤติกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครูในการจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ การจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ สร้างความรู้ด้วยตนเองและได้ฝึกฝนการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะแนวทาง กระตุ้น สร้างแรงจูงใจ และอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ

กระบวนการใช้สื่อการเรียนการสอน หมายถึง ความสามารถของนักศึกษาวิชาชีพครูในการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างมีระบบเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ ความถนัดและความต้องการของผู้เรียน รวมถึงวิธีการหรือหลักการในการปฏิบัติเกี่ยวกับการเลือก/เตรียม/ผลิตและเก็บบำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอนและการประเมินสื่อการเรียนการสอน

การจูงใจและเสริมแรงในการเรียน หมายถึง วิธีการหรือพฤติกรรมที่นักศึกษาวิชาชีพครูแสดงออกเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนทำพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมาย ได้แก่ 1) การใช้เทคนิคกระบวนการต่าง ๆ เช่น การใช้อุปกรณ์ที่สร้างความสนใจ การแข่งขัน การอธิบาย การให้ข้อมูลย้อนกลับ การใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ 2) การยอมรับหรือนำความคิดเห็นของผู้เรียนมาใช้ เป็นการยอมรับความคิดเห็นกับการตอบที่มีเหตุผลของผู้เรียน การนำข้อเสนอแนะของผู้เรียนมาใช้ในการสอน การสรุปผลการตอบของผู้เรียน และ 3) การให้รางวัล เช่น การชมเชย การสนับสนุนให้กำลังใจในการกระทำต่าง ๆ โดยอาจแสดงออกทางวาจาหรือท่าทางก็ได้

การจัดชั้นเรียนและสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ หมายถึง วิธีการที่นักศึกษาวิชาชีพครูใช้ควบคุมให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมในทิศทางที่มุ่งหวังตลอดจนการจัดบรรยากาศการเรียนการสอนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การฝึกให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัยในตนเอง การส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียนและระหว่างนักเรียนกับนักเรียน กระบวนการติดต่อสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน การอบรมตักเตือนนักเรียน การแสดงความเอาใจใส่แก่นักเรียนและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แก้ไขข้อผิดพลาดและรับปรึกษาปัญหาทั้งในและนอกเวลาเรียน รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน

การสื่อสารและส่งเสริมกระบวนการคิด หมายถึง ความรู้ ความสามารถ วิธีการหรือพฤติกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครูในการสื่อสารที่ใช้ภาษาและไม่ใช้ภาษา รวมถึงเทคนิคการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น อภิปรายและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนในขณะดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน หมายถึง วิธีการหรือพฤติกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครูในการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง

คุณลักษณะความเป็นครูและพฤติกรรมทั่วไป หมายถึง คุณลักษณะของนักศึกษาวิชาชีพครูที่แสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีคุณลักษณะส่วนตัวทั้งภายในและภายนอกเป็นที่ยอมรับของสังคม ได้แก่ การตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ การปฏิบัติตนและการวางตน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ความเป็นผู้นำทักษะการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะการทำงานเป็นหมู่คณะ

ทักษะการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ หมายถึง ความรู้ ความสามารถของนักศึกษาวิชาชีพครูที่เกี่ยวข้องกับความรู้ความสามารถในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ได้แก่ การกำหนดประเด็นปัญหาการวิจัย การแสวงหา หรือ กำหนดแนวทางการแก้ปัญหาและตั้งสมมติฐาน การวางแผนการทดลองแก้ปัญหาและเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น มีการออกแบบการวิจัย การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง การเลือกหรือพัฒนาเทคนิคและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูล แปลผลและสรุปผลการวิจัย

ผู้บริหารโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หมายถึง กลุ่มผู้บริหารสูงสุดหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่แทน เช่น ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่นักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิตในสถาบันผลิตครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

อาจารย์นิเทศก์ หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากทางมหาวิทยาลัยให้ทำหน้าที่นิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแก่นักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิตในสถาบันผลิตครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยเป็นผู้สังเกตการทำงาน การสอน ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ ความช่วยเหลือต่าง ๆ ตลอดจนประเมินผลแก่นักศึกษาวิชาชีพครูในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

อาจารย์ที่เลี้ยง หมายถึง กลุ่มครู อาจารย์ หรือบุคลากรประจำการในโรงเรียน/องค์กรฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายให้ทำหน้าที่ที่เนเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพแก่นักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิตในสถาบันผลิตครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

นักศึกษาวิชาชีพครู หมายถึง กลุ่มนิสิตหรือนักศึกษาชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิตในสถาบันผลิตครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

คุณภาพของแบบประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หมายถึง คุณภาพของแบบประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในด้านความเที่ยง (Reliability) และความตรง (Validity) ดังต่อไปนี้

1. ความตรง ได้แก่ ความตรงตามเนื้อเรื่อง (Content Validity) หมายถึง เป็นความสามารถในการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ครอบคลุมและเป็นตัวแทนของคุณลักษณะและเนื้อหาขององค์ประกอบที่ใช้ในการประเมินนักศึกษาวิชาชีพครู โดยอาศัยการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อดูความคิดเห็นที่สอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามกับประเด็นชีวิตโดยการคำนวณหาค่า IOC ที่มีค่ามากกว่า .50 ขึ้นไป

2. ความเที่ยง (Reliability) ได้แก่ ความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Reliability) ซึ่งเป็นความสอดคล้องกันระหว่างคะแนนรายข้ออันเป็นตัวแทนของคุณลักษณะเด่นเดียวกันของนักศึกษาวิชาชีพครูที่ต้องการวัด โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's coefficient alpha) และความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน (Inter-Rater Reliability) ซึ่งเป็นความสอดคล้องของผลการประเมินเมื่อใช้ผู้ประเมินมากกว่า 2 กลุ่ม สังเกตนักศึกษาวิชาชีพครูคนเดียวกันด้วยแบบประเมินชุดเดียวกัน ผลการประเมินที่ได้ควรสอดคล้องกัน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (TWO-WAY ANOVA) ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยจากผู้ประเมินแต่ละกลุ่มซึ่งไม่มีปฏิกริยาร่วม (Interaction)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แบบประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับประเมินนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิตของสถาบันผลิตครูที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่มีคุณภาพและใช้แหล่งการประเมินจากหลายแหล่ง

2. ได้แบบประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับประเมินนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิตของสถาบันผลิตครูที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่มีความตรง (Validity) และความเที่ยง (Reliability)

3. ทำให้นักศึกษาวิชาชีพครูทราบข้อมูลป้อนกลับถึงพฤติกรรม คุณลักษณะ และข้อบกพร่องของตนเองเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไข

4. สารสนเทศที่ได้จากการประเมินทำให้ผู้ประเมินรู้ระดับความสามารถของผู้ถูกประเมินเพื่อช่วยให้อาจารย์นิพนธ์หาสาเหตุ ข้อบกพร่องและสามารถปรับปรุงแก้ไขได้ตรงตามสภาพจริงของนักศึกษาวิชาชีพครู